



יין מפוסטר שנגע בו גוי

שאלה

יין מפוסטר שנגע בו גוי, האם הוא נאסר בשתיה?

תשובה

יין שנגע בו הגוי אסור בהנאה, שמא ניסך את היין לעבודה זרה^א. וגם אם ידוע שלא ניסך את היין, כגון אם הוא תינוק בן יומו או שאינו עובד ע"ז - היין אסור בשתיה, ורק בהנאה לא נאסר^ב. ומכל מקום, מכיון שעיקר הגזירה היא משום יין נסך, לא גזרו חכמים אלא ביין ששייך בו ניסוך, אבל יין מבושל שאין מנסכים אותו כלל לא נאסר במגע הגוי, ואפילו אם נגע בו גוי עובד ע"ז הוא מותר בשתיה^ג.

וכן מובא בגמרא (ע"ז ז' ב') ששמואל היה יושב עם גוי אחד ששמו אבלט והביאו לפניהם יין מבושל, אבלט ידע שליהודים אסור לשתות יין שנגע בו הגוי ומיד משך את ידו שלא יגע ביין, אמר לו שמואל: אינך צריך להזהר, שכבר אמרו חכמים יין מבושל אין בו משום יין נסך.

והנה בגמרא לא נתבאר מה שיעור הבישול שצריך להחשיבו יין מבושל, וכתבו הגאונים שמיד כשהרתיחו הוא נחשב מבושל ואין בו משום יין נסך^ד. והרמב"ן

מקור ברוך

א. כמ"ש הרמב"ם (מאכ"א פ"א ה"ד) והטור (סי' קנ), וכתב הבית יוסף (שם) שכן מפורש בכמה מקומות בגמרא (ע"ז ל' ז'. נח. ועוד), וכן פסק בשו"ע (שם ס"א).

ב. בגמ' (ע"ז ז'). אמר רב תינוק בן יומו עושה יין נסך, ופירש שאוסרו בשתיה ולא בהנאה. וכן פסק בשו"ע (סי' קכד ס"א) שתינוק גוי שאינו מבין בע"ז ומשמישה מגעו אוסר את היין בשתיה ולא בהנאה. וה"ה לגוי שאינו עובד ע"ז, אע"פ שאין בו חשש ניסוך מגעו אוסר בשתיה, דלא גרע מתינוק בן יומו (שם ס"ז), וכמו שנתבאר לעיל (סימן נח). וכן מגעו של יהודי מחלל שבת אסור בשתיה ומותר בהנאה, כמו שנתבאר לעיל (סימן נז).

ג. כמבואר בגמ' (ע"ז כט:), וכן פסקו הטור והשו"ע (סי' קכג ס"ג).

ד. כמ"ש הרמב"ן (ע"ז ל'). והרשב"א (שם ובתוה"ב ב"ה ש"ג) והרא"ש (ע"ז פ"ב סי' יג) שכן כתב הראב"ד בשם הגאונים הראשונים ורב האי גאון. וכ"כ הרי"ף גיאת (הלכות קידוש עמ' ד) ואורחות חיים (הלכות יין נסך סי' י) בשם רב האי והגאונים. וכן מבואר בתשובת הגאונים (שערי תשובה סי' רנח) ובתשובת רב נטרונאי גאון (אופק יו"ד סי' נז) ובספר מעשה הגאונים (סי' פח). וראה להלן. וכן פסקו ספר התרומה (סי' קנ) והרשב"א (שם) והרא"ש (ע"ז פ"ב סי' יג) והטור (סי' קכג) ועוד ראשונים.

(ע"ז ל.) כתב שמדברי הירושלמי (ע"ז פ"ב ה"ז) נראה שצריך שיחסר ממידתו ע"י הבישול^ה, וכתבו הרשב"א (שם) וזה"ן (על הרי"ף ע"ז י.) דאפשר ששיעור אחד הוא, שכל הרתחה מועטת אותו במושהו. אמנם בתשובות הגאונים נראה שאפילו אם לא נתמעט כלל יש לו דין יין מבושל^י. ויש אומרים שצריך שישתנה טעמו של היין ע"י הבישול^י. ולהלכה

מקור ברוך

ד. וז"ל הרמב"ן (ע"ז ל.): ולענין יין מבושל לא פירשו לי רבותי כמה שיעור בישולו, אבל מצאתי לראב"ד שכתב הכי, אמר רבינו האי ז"ל, הכי דייקו גאונים הראשונים, כיון שהרתחה נעשה מבושל ואין בו משום גילוי ולא משום יין נסך. והקבלה נקבל, אבל לפי מה שאמרו בירושלמי כאן (ע"ז פ"ב ה"ז) ובמסכת תרומות (פ"ב ה"ג) שממעטו ממידתו, נראה לי שכשחסר על גבי האור ממידתו נעשה יין מבושל ואין בו משום יין נסך.

ו. וז"ל הגאונים בשערי תשובה (שם): אמר רבא אין מבושל אין בו משום גילוי ואין בו משום מגע גוי ואין בו משום יין נסך, ורבא מילתא פסיקתא קאמר מבושל סתמא, לא שנא נצטמק ולא שנא לא נצטמק, לא שנא חסר רבע ולא שנא נגמר על רבע, וכן הלכה. ע"כ. וכעין זה בתשובת רב נטרוני גאון (שם). ואפשר דמ"מ משהו צריך שיתמעט, אלא שתמיד כשרתח הוא מתמעט במושהו. אך מדבריהם נראה שאין הדבר תלוי במיעוטו אלא ברתיעתו, וכ"כ בספר מעשה הגאונים (שם) וז"ל: יין דבר שתלוי לשנותו מכמות שהיה, כיון שנתן אור תחתיו ונתחמם עד כדי שיעקר להרתחה רתיחות אין בו משום יין נסך וכו'. וכן הלכה וכן מנהג. ע"כ. וליישב דברי הגאונים עם הירושלמי צ"ל כמו שכתב הרשב"א (ע"ז ל.) שבדרך כלל מבשלים את היין עד שמתמעט ממידתו, ולכן אמרו בירושלמי שאסור לבשל יין של תרומה מפני שממעטו ממידתו, אבל לענין יין נסך ברגע שרתח כבר נחשב כמבושל. וסיים הרשב"א בזה"ל: וסוף דבר קבלתן של גאונים ז"ל תכריע, שקבלתן תורה היא.

ז. כמ"ש המאירי (ע"ז כט): וז"ל: לא הוזכר בגמרא מאימתי נקרא מבושל לענין זה, וכתבו הגאונים שמכיון שהעלה רתיחה אחת נקרא מבושל לענין זה, ויש אומרים עד שיתמעט בכדי הראוי לבישול, וראוי להחמיר כשיעור זה, ויש אומרים עד שיתעבה, ויש אומרים עד שיחזור לשליש. וסוף הדברים בענין זה לדעתי, כל שהוא מבושל עד שנשתנה טעמו מכמות שהיה מחמת בישולו או ריחו או צבעו, שכל שנשתנה בטל חינו ואין חיבת ניסוך עליו. ע"כ. וכן כתב באורחות חיים (הלכות יין נסך ס"י) שיש אומרים שאין להתירו בבישול עד שיתעבה מעט וישתנה מראיתו וממשו, אבל להלכה פסק כרב האי גאון דמשיעלה רתיחה על האור נקרא יין מבושל, שכן פסקו כל הגאונים ז"ל. ובספר הישר לרבינו תם (חלק התשובות ס"ו מז) כתב שהולכים בזה אחר ליבות בני אדם, שאומרים איזהו מבושל שהרתחה יפה יפה. ע"ש. ובשלטי הגיבורים (ע"ז י.) כתב בשם ריא"ז דשיעור מבושל הוא כל שאין שותים אותו כיון. והביאו הכנה"ג (ס"י קג הגב"י אות יד). אמנם בשולחן גבוה (שם סק"ז) כתב שבטלה דעתו אצל כל הני רבנותא דס"ל שכל שהרתחוהו ע"ג האש נקרא מבושל. והרמב"ם (מאכ"א פ"א ה"ט) כתב בזה"ל: אין מתנסך לע"ז אלא יין שראוי להקריב על גבי המזבח, ומפני זה כשגזרו על סתם יינם וגזרו על כל יין שיגע בו שיהיה אסור בהנאה לא גזרו אלא על היין הראוי להתנסך, לפיכך יין מבושל של ישראל שנגע בו הגוי אינו אסור. ע"כ. ובהלכות איסורי מזבח (פ"ו ה"ט) כתב שיין המבושל באש או בשמש עד שנשתנה טעמו בבישול פסול למזבח. ומשמע שאם לא נשתנה טעמו כשר למזבח ויש בו חשש ניסוך. וכן כתב בערך השולחן (ס"י קג סק"ה) בדעת הרמב"ם, וכתב שכן מבואר מדברי רבינו מנוח (חמץ ומצה פ"ז ה"י) בדעת הרמב"ם, ותמה על מרן השו"ע ושאר האחרונים שלא הביאו את דעת

פסק מרן השו"ע (סי' קכג ס"ג) כדברי הגאונים, דכיון שהרתיחו הרי הוא מבושל ואין מגע הגוי אוסרו^ה.

ובן יין מפוסטר, בתהליך הייצור מרתיחים אותו לחום של שמונים מעלות, ובחום כזה היין מעלה רתיחות ודינו כיון מבושל^ב. ואע"פ שאינו מתמעט ע"י הפיסטור, העיקר

מקור ברוך

הרמב"ם בזה. אמנם ברמב"ם מהדורת פרנקל (הלכות איסורי מזבח שם) כתב בזה"ל: ואלו הן היינות הפסולים לגבי המזבח: המתוק, והמעושן, והמבושל באש, והמבושל בשמש עד שנשתנה טעמו בבישול. ע"כ. ונראה שחילק בין מבושל באש למבושל בשמש, ורק במבושל בשמש צריך שישתנה טעמו. וכן נראה ממה שכתב בהמשך דבריו: אבל יין שמחממין אותו בשמש ולא נתנה בו טעם בישול וכו'. ומשמע שרק בבישול בשמש חילק בזה. ומדברי רבינו מנוח (שם) לא משמע כן, אך אין בזה הכרע. ע"ש. ולפי"ז י"ל שגם דעת הרמב"ם כהגאונים דכיון שהרתיחו חשיב כמבושל, ולכן לא הביאורו הפוסקים ומרן השו"ע. וכן מפורש במאירי (פסחים קז). בדעת הרמב"ם, וז"ל: יין מבושל גדולי המחברים כתבו שאין מקדשין עליו, ואף לענין ניסוך כל שנתבשל באש אף על פי שלא נשתנה טעמו, או בשמש ונשתנה טעמו, פסול. ע"כ. וכן כתב בחידושו לרבא בתרא (צז). וידוע שכל מקום שכתב המאירי גדולי המחברים כוונתו להרמב"ם, וכמ"ש בשיטמ"ק (תשובות מז). וכן נראה מדברי הכסף משנה (מאכ"א פ"א ה"ט) שהביא את דברי הטור והגאונים שמהרתיח נקרא מבושל, ומשמע שכתב כן גם בדעת הרמב"ם, וכמו שפסק בשו"ע.

ח. והשו"ך (שם סק"ז) כתב בשם הרשב"א והר"ן שצריך שיתמעט במשהו ע"י הרתיחה, וכוונתו שאף לפסק השו"ע שפסק כהגאונים צריך שיתמעט במשהו, וכמ"ש הרשב"א והר"ן דאפשר ששיעורם של הגאונים והרמב"ן חד שיעורא הוא. אמנם מדברי הגאונים שהובאו לעיל נראה שאין הדין תלוי במיעוט הכמות אלא בעצם הרתיחה. ומ"מ גם מדברי הרשב"א והר"ן מבואר שכל שרתח בודאי נתמעט, וא"כ א"צ לברר שנתמעט אלא כל שרתח אינו נאסר. ובערך השולחן (שם סק"ה) פסק שצריך שישתנה טעמו, כמו שהוכיח בדעת הרמב"ם, והובא לעיל. וכ"כ החיד"א בספרו ככר לאדן (סי' ו' על ירושלמי תרומות פ"ה) שצריך שיתמעט ממידתו וישתנה טעמו מטעם יין לטעם דבש, וכן פסק הבן איש חי (ש"ב פרשת בלק ס"ז). ובשו"ת יביע אומר (ח"ח יו"ד סי' טו) פסק כדברי הגאונים והטור והשו"ע שאם רתח דינו כמבושל, וכ"כ בהליכות עולם (ח"ז עמ' קמו). ובשו"ת אור לציון (ח"ב סי' כ הערה יח) כתב שצריך שיתמעט כהשו"ך, אך לא הצריך שישתנה טעמו. וכן עיקר להלכה שאם רתח דינו כמבושל אע"פ שלא השתנה טעמו. ומ"ש באור לציון (שם) שצריך שיתמעט, כבר נתבאר שבסתם רתיחה אמרינן דודאי נתמעט וכמ"ש הרשב"א והר"ן.

ט. ומסתימת הגאונים והראשונים נראה שא"צ רתיחות גדולות העולות רק בהרתחה של מאה מעלות, אלא כיון שהעלה רתיחות קטנות דינו כמבושל. ובספר התרומה (סי' קט) הביא ראייה לגאונים מדברי הגמ' בשבת (מ:): שנחלקו לענין שמן אם הפשרו זהו בישולו, אבל כשהרתיחו הוי מבושל לכולי עלמא. וכ"כ הרשב"א (ע"ז ל). בשמו, וכ"כ הרא"ש (ע"ז פ"ב סי' יג). ונראה מדבריהם שאם רתח עד שהיד סולדת בו חשיב כמבושל גם לענין יין נסך, ואע"פ שאינו מעלה רתיחות. וכ"כ בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ג סי' לא) שאם היד סולדת בו נקרא רותח לענין זה. ע"ש. וכ"כ בשו"ת שבט הלוי (ח"ב סי' נא), וראה עוד בשו"ת מנחת יצחק (ח"ז סי' סא). אמנם בספר מעשה הגאונים (סי' פה) שהובא לעיל

להלכה כדברי הגאונים ומרן השו"ע שאין צריך שיתמעט, אלא מספיק שירתח. ועוד, שחום של שמונים מעלות מספיק בשביל שהיין יתמעט, ורק בגלל שהוא בתוך הצינור אינו מתמעט¹, ולכן נראה שדינו כיון מבושל, ואם נגע בו הגוי אינו נאסר בשתיה. וכן פסק בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ג סי' לא).

אמנם בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' כה) כתב שסיבת ההיתר ביון מבושל היא מפני שהבישול משנה את טעם היין ופוגם אותו מעט, אבל הפיסטור נעשה באופן שאינו משנה את טעם היין, ומי שאינו מומחה אינו יכול להבחין אם היין מפוסטר או לא, ויתכן שביין כזה אין את ההיתר של יין מבושל. וכן פסק הגרי"ש אלישיב זצ"ל (קובץ תשובות ח"א סי' עה) שיין מפוסטר שנגע בו הגוי אסור, כיון שלא השתנה טעמו ע"י הפיסטור ושותים אותו כמו יין רגיל. ועוד, שמדברי הרא"ש (ע"י פ"ב סי' יג) מבואר שאע"פ שאין חשש ניסוך ביון מבושל היה ראוי לאסרו משום בנותיהם, רק כיון שיין מבושל אינו שכיח לא גזרו בו, דמילתא דלא שכיח לא גזרו בה רבנן, וא"כ היום שהיין המפוסטר מצוי ושכיח מאד אין בו את ההיתר של יין מבושל². וכן פסק בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"כ הערה יח) שיין מפוסטר אינו נחשב כיון מבושל.

אולם בשו"ת יביע אומר (ח"ח יו"ד סי' טו) פסק שגם יין מפוסטר דינו כמבושל, ואע"פ שלא השתנה טעמו כיון שרתח הוא נחשב כמבושל ואין מנסכים אותו כמו

מקור ברוך

נראה שצריך שיעלה רתיחות ממש, וכן נראה מ"ש באורחות חיים (הלכות יין נסך סי' י) בשם הגאונים, וכ"כ בספר הלכות שבת בשבת (ח"א עמ' שצט) בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל שצריך שיעלה רתיחות בפועל. ומ"מ נראה שאם העלה רתיחה כל דהו סגי, וכמ"ש המאירי (ע"י כט:) בשם הגאונים דכיון שהעלה רתיחה אחת נקרא מבושל. וראה עוד בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' כה) ובשו"ת שבט הלוי (שם) ובקובץ אור תורה (כסלו תשע"א סי' כג) במאמרו של הגאון רבי משה לוי זצ"ל.

י. וכ"כ בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' כה) דאע"פ שלא נתמעט, כיון שהוא ראוי להתמעט אלא שהוא סגור בצינור י"ל דחשיב כנתמעט. וכעין זה כתב בשו"ת יביע אומר (ח"ח יו"ד סי' טו אות א). ובשו"ת אור לציון (ח"ב פ"כ הערה יח) החמיר ביון מפוסטר כיון שהוא סגור בצינורות ואינו מתמעט, ובשו"ת יביע אומר (שם ובח"ט או"ח סי' קח אות קלד) השיב על דבריו. ע"ש.

יא. ועי' בחידושי רעק"א על השו"ע (סי' קג ס"ג) שהקשה על הרא"ש דרך בסתם יינם גזרו משום בנותיהם, אבל במגע הגויים לא גזרו אלא מחשש ניסוך, וכיון שהוא מבושל ואין בו חשש ניסוך לא אסרוהו כלל. ע"ש. ואפשר שגם הרא"ש לא הקשה אלא על סתם יינם, שגם בסתם יינם גזרו משום מבושל מותר, כמ"ש הרמב"ם (מאכ"א פ"א ה"ט) ורוב הראשונים, ועל זה הקשה הרא"ש מדוע לא נאסר משום בנותיהם, אבל במגע הגוי שכל איסורו הוא מחשש ניסוך לא הקשה כלל. ולפי"ז במגע הגוי יש להקל גם ביון מפוסטר אע"פ שהוא שכיח.

שכתבו הגאונים. ואע"פ שהיום הוא שכיח, כיון שלא גזרו בו חכמים לא נאסר, ואין
אנו גוזרים גזירות חדשות מדעתנו, וכמו בגרים של כתמים, שלא גזרו חכמים בכתם
פחות מכגרים כיון שאפשר לתלות במאכולת, ואע"פ שהיום אין מאכולת כזאת מצויה,
מה שלא גזרו בו חכמים לא נאסר^{יב}. וכן בענין זה, כיון שלדעת הגאונים ומרן השו"ע
משהרתיח נקרא יין מבושל, גם יין מפוסטר כיון שרתח דינו כיון מבושל.

ולמעשה נראה שלכתחילה יש להזהר לשמור את היין שלא יגע בו גוי, אבל בדיעבד
אם נגע בו הגוי אפשר להקל ולהתירו בשתייה^{יג}. והוא הדין אם נגע בו יהודי
מחלל שבת בפרהסיא שדינו כגוי, אם היין מפוסטר מותר לשתותו.



מקור ברוך

יב. כמ"ש החת"ס בתשובותיו (יו"ד סי' קנ וסי' קפב), והביאו הפת"ש (סי' קצ סק"י).

יג. ואף לדעת מרן הגר"ע יוסף זצ"ל יש להחמיר בזה לכתחילה, כמו שכתב בכף החיים (סי' קיח סק"ז)
ובמכתב שהובא בספר נשמות אברהם (מהדו"ב ח"ב עמ' סג). ע"ש. ובשו"ת יביע אומר (ח"ה יו"ד סי'
טו) כתב שהמחמיר תבוא עליו ברכה.